

مبانی فقهی بیمه عمر

www.ketab.ir

تألیف

رضا میرزاخانی

سرشناسه	: میرزاخان، رضا، ۱۳۶۴ -
عنوان و نام پدیدآور	: مبانی فقهی بیمه عمر/ تالیف رضا میرزاخان.
مشخصات نشر	: تهران: سخنوران، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۱۲۸ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۴۵۵-۹۱۰-۲
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه: ص. [۱۲۱]-۱۲۸.
موضوع	: بیمه عمر (فقه)
موضوع	: Life insurance (Islamic law)
موضوع	: بیمه عمر
موضوع	: Life insurance
موضوع	: بیمه عمر -- قوانین و مقررات -- ایران
موضوع	: Life insurance -- Law and legislation -- Iran
رده بندی کنگر	: ۱۳۹۷/۸/۱۹۶BP / ۹۳مب
رده بندی دی	: ۳۷۲/۲۹۷
شماره کتبات	: ۵۲۶۶۳۱۶

عنوان کتاب: مبانی فقهی بیمه عمر

مؤلف: رضا میرزاخان

ناشر: سخنوران

صفحه آرا و طراح جلد: ابوذر

سال و نوبت چاپ: ۱۳۹۷ - اول

شمارگان: ۲۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۵۵-۹۱۰-۲

قیمت: ۱۴۰۰۰ تومان

تمامی حقوق این اثر محفوظ است.

انتشارات سخنوران: کارگر شمالی، بعد از ادوارد براون، شماره ۱۴۰۷، طبقه اول، تلفن: ۶۶۴۷۶۳۰۶

فهرست مطالب

۷ مقدمه
۱۱ فصل اول: کلیات بیمه
۱۲ ۱-۱- ماهیت بیمه
۱۳ ۱-۱-۱- تاریخچه بیمه
۱۵ ۱-۱-۲- معنای لغوی
۱۶ ۱-۱-۳- معنای اصطلاحی
۱۷ ۱-۱-۴- بیمه اشخاص
۱۹ ۱-۱-۱- تاریخچه بیمه اشخاص
۲۰ ۱-۱-۲- بیمه عمر
۳۸ فصل دوم: جایگاه فقهی عقد بیمه عمر
۴۰ ۱-۲- نظریه توقیفی بودن عقد عمر
۴۳ ۱-۲-۱- تطبیق بیمه عمر با عقد معهود فقهی بر فرض توقیفی بودن عقود
۴۳ ۱-۱-۱-۲- بیمه عمر و ضمان
۶۰ ۱-۱-۲-۲- بیمه عمر و جعاله
۷۱ ۲-۲- نظریه عدم توقیفی بودن عقود
۷۸ فصل سوم: اشکالات فقهی عقد بیمه عمر
۷۹ ۱-۳- بیمه عمر و غرر
۸۰ ۱-۳-۱- معنای لغوی
۸۱ ۱-۳-۲- معنای اصطلاحی
۸۲ ۱-۳-۳- معامله غرری
۸۴ ۱-۳-۴- چه نوع غرری موجب بطلان معامله است؟
۸۵ ۱-۳-۵- تحلیل غرر در بیمه عمر
۸۸ ۲-۳- بیمه عمر و تعلیق
۸۹ ۱-۲-۳- معنای لغوی
۹۰ ۲-۲-۳- معنای اصطلاحی
۹۱ ۳-۲-۳- بررسی ادله بطلان تعلیق
۹۴ ۴-۲-۳- تحلیل تعلیق در بیمه عمر

۹۵	۳-۳- بیمه عمر و قمار.....
۹۶	۳-۳-۱- معنای لغوی.....
۹۷	۳-۳-۲- معنای اصطلاحی.....
۹۹	۳-۳-۳- ادله حرمت قمار.....
۱۰۰	۳-۳-۴- تحلیل قمار در بیمه عمر.....
۱۰۳	۳-۳-۴- بیمه عمر و شخصی بودن قراردادهای.....
۱۰۵	۳-۴-۱- تعهد به نفع ثالث در فقه.....
۱۰۸	۳-۴-۱- تحلیل تعهد به نفع ثالث در بیمه عمر.....
۱۰۹	۳-۱- بی بیمه عمر و ضمان مالم يجب.....
۱۱۰	۳-۵-۱- ادله اثبات ضمان مالم يجب.....
۱۱۱	۳-۵-۲- ادله اثبات ضمان مالم يجب.....
۱۱۵	۳-۶- بیمه عمر و ربا.....
۱۱۶	۳-۶-۱- معنای لغوی.....
۱۱۷	۳-۶-۲- معنای اصطلاحی.....
۱۱۸	۳-۶-۳- تحلیل ربا در بیمه عمر.....
۱۱۹	۳-۷- نتیجه‌گیری.....
۱۲۱	منابع.....
۱۲۱	کتاب:.....
۱۲۸	مقالات:.....

مقدمه

یکی از مهم ترین اندیشه های هر شخص در زندگی فردی و اجتماعی ، ایجاد شرایط مطلوب برای تامین آتیه و پیشگیری از عواقب نا مطلوب حوادث ناخواسته به منظور نیل به آرامش خاطر است. با توجه به اینکه انسان ها هر روز با مشکلات متعددی رو به رو بوده و در معرض خطرات گوناگون قرار می گیرند ، صنعت بیمه یکی از پدیده هایی است که جوامع بشری در عصر جدید ، روز به روز استقبال بیشتری از آن می کنند و با زیر پوشش بیمه قرار دادن خود ، تأمین سبب عالی در شرایط سخت آتیه را تضمین می نمایند .

هر چه روابط اجتماعی سریع تر و پیچیده تر می شود ، تواتر و شدت خطرانی که زندگی انسانی را تهدید می کند ، افزایش می یابد ، زیرا تکنولوژی و یا هر وسیله جدیدی که وارد زندگی انسان می شود ، خطرات جدیدی را هم برای بشر به ارمغان می آورد و چه بسا همین خطرات ، که بشر قدرت جلوگیری از آن را ندارد ، باعث بروز فجایع غیر قابل جبرانی گردد . انسان از آغاز پیدایش جوامع انسانی ، در جستجوی غریزی به دنبال تأمین های جسمی ، اقتصادی ، اجتماعی و سیاسی بوده است. با توجه به همین نیاز بوده که شرکت های بیمه با ارائه طرح های متفاوت و ابتکاری متناسب با نیازهای جوامع انسانی در پی تأمین و تسهیل این گزینه ثبات مالی و اقتصادی برآمدند تا در زمان بروز حادثه ناگوار ، شیرازه اقتصاد خانواده ها از هم نیفتد و افراد وابسته به شخص متوفی و یا حادثه دیده بتوانند از مزایای این تأمین اقتصادی بهره مند شوند.

در میان انواع بیمه ، بیمه های اشخاص یکی از مهمترین عقود بیمه ای به شمار می آید که آثار اقتصادی بسیار سودمندی را برای افراد و جامعه ایجاد می نماید . اصولاً یکی از نشانه های پیشرفت جوامع بشری و شاخص های رفاه اجتماعی را می توان توسعه و گسترش بیمه های اشخاص دانست ، زیرا میزان حق بیمه سرانه افراد هر جامعه ، گواهی بر رشد و پویایی آن است .

بیمه های اشخاص برخلاف بیمه های خسارتی ، پیرو اصل غرامت نیست . لذا بیمه های اشخاص دربرگیرنده بیمه هایی است که موضوع آن ها دادن تأمین به اشخاص در مقابل هزینه

های احتمالی یا بار مالی ناشی از وقوع یک ریسک فردی مشخص باشد که این بار مالی به وسیله بیمه گر و بیمه گذار در زمان انعقاد قرارداد بیمه به طور مقطوع تعیین می شود.

بیمه عمر که مهمترین نوع بیمه های اشخاص است را می توان نوعی سرمایه گذاری تلقی نمود که افراد برای مصون ماندن از هرگونه تشویش خاطر در خصوص تأمین زندگی و اضطراب تغییر شرایط درآمدی و اقتصادی خانواده، به آن روی می آورند. بیمه عمر به طور اصولی یک عمل فردی پیش بینانه است و اغلب آن را یک قرارداد تأمین آتیه نیز می گویند. بیمه عمر عالی، این تجلی روح همکاری و تعاون بین افراد بشر است و این سازوکار قادر است که ضرر و زیان های مالی ناشی از فوت نان آور خانوار را تا حدودی جبران نماید و در واقع تدبیری است که انسان می اندیشد تا در زمان بروز حوادث ناگوار بتواند کیان خانواده را از تنگناهای اقتصادی رها کند و یا در زمان پیری منبع مالی مناسبی برای خود گردآوری نماید.

بیمه عمر قراردادی است که به موجب آن بیمه گر در قبال قسط هایی که دریافت می نماید متعهد می شود که مبلغی از مال رهنه بیمه گذار یا شخص ثالث بپردازد. مبلغ مورد بیمه یا در صورت وفات شخص بیمه شده (ورثه متوفی) یا در صورت زنده بودن بیمه شده، پس از انقضای مدت تعیین شده به خود بیمه شده پرداخت می شود و نحوه پرداخت مبلغ بیمه ای، حسب توافق طرفین می باشد.

بیمه عمر یکی از عقود مستحدثه ای است که فقهاء و حقوقدانان آن را در کنار دیگر انواع بیمه، مورد بحث و بررسی قرار داده و برای تطبیق آن با موازین فقهی، بر اساس مبناهای مورد قبول خود، راه حل های مختلفی را برای تصحیح عقد بیمه عمر ارائه داده اند.

عده ای از فقهاء و حقوقدانان عقود را توقیفی می دانند و معتقدند که عقود صحیح فقط منحصر در عقود است که در زمان شارع بوده است و بنابراین تنها ازین نوعی از عقود که در ادله به آن ها تصریح شده صحیح و مشروع اند و عقدهای جدید با مضامین جدید باید به آن ها ارجاع داده شود. این عده بر اساس همین مبناهای فقهی، سعی کرده اند که عقد بیمه عمر را در چهارچوب یکی از عقود معهود و معین فقهی قرار داده تا در سایه آن عقد حکم به صحت بیمه عمر نمایند. از جمله عقودی که سعی کرده اند بیمه عمر را با آن تطبیق دهند، ضمان، صلح، هبه، جعاله و مضاربه می باشد.

برخی از فقهاء و حقوقدانان نیز نظریه عدم توقیفی بودن عقود را قبول دارند و بر این اساس عقود شرعی را منحصر به عقود معهود و معین فقهی ندانسته و هر نوع عقد و قراردادی که بین متعاقدين، مطابق با عموماً و اطلاعات ادله معاملات تحقق یابد، صحیح و مشروع می دانند، هرچند که در قالب یکی از عقود متعارف فقهی نبوده باشد.

از آنجایی که صحت هر عقد و قراردادی به لحاظ حکم شرعی متوقف بر این است که واجد شرایط عمومی قراردادها و بریء از موانع صحت عقد باشد، عده ای از فقیهان و صاحب نظران حقوق اسلامی، عقد بیمه عمر را دارای اشکالاتی می دانند که صحت آن را دچار تردید می سازد. غرر، تخیق، قمار، ربا، ضمان مالم یجب بودن و منافات با اصل شخصی بودن قراردادها، از جمله اشکالاتی است که در عقد بیمه عمر مطرح است.

در این تحقیق کوشش می شود که با تحلیل فقهی دو نظریه توقیفی بودن و عدم توقیفی بودن عقود، بر اساس هر یک، این دو نظریه، راه حل های تصحیح عقد بیمه عمر مورد واکاوی قرار بگیرد. بر این اساس پس از این که در فصل اول به بیان ماهیت بیمه و بیمه عمر پرداختیم، در فصل دوم بر طبق نظریه توقیفی بودن عقود، بیمه عمر را به عقود معهود فقهی تطبیق داده و میزان سازگاری بیمه عمر با آن عقود را بررسی می نماییم و در نهایت در فصل سوم بر طبق نظریه عدم توقیفی بودن عقود بیمه عمر را به عنوان یک عقد مستقل فقهی مطرح کرده و به تحلیل میزان سازگاری آن با عموماً و اطلاعات صحت عقود، می پردازیم و با رفع اشکال و یا ارائه پیشنهاد، سعی داریم سازگاری عقد بیمه عمر با موازین فقهی امامیه را نتیجه بگیریم.

با عنایت به استقبال روزافزون افراد جامعه از انواع متنوع بیمه ها، ضرورت دغدغه شرعی بودن آن از سوی صاحب نظران و استفاده کننده گان این نوع بیمه، ضرورت تحقیق و پژوهش درباره این موضوع، تبیین و مشخص می گردد. این پژوهش اهداف زیر را دنبال می کند:

بیان سازگاری بیمه عمر با مبانی فقهی امامیه

ایجاد اطمینان و آرامش از شرعی بودن بیمه عمر برای افراد جامعه اسلامی که از این نوع بیمه استفاده می کنند.

کمک به سازمان ها و شرکت های بیمه ای برای انطباق قراردادهای بیمه ای خود با مبانی شرعی.

روش گردآوری اطلاعات در این پژوهش از طریق فیش برداری دستی و الکترونیکی و با استفاده از منابع کتابخانه‌ای مکتوب و الکترونیکی صورت گرفته است و روش تحلیل داده‌ها نیز به صورت تحلیلی - توصیفی می باشد .